

Redactie: Mevr. G. Polak-de Meyer: Reynier Vinkeleskade 24
Heer J. Vinckenborg. Amsterdam-Z., Tel. 99028

=====

Iets over de invloed van jeugdbelevingen.

Een jonge man van 23 jr beklagde zich, dat hij telkens sterke neigingen tot zelfmoord bij zich voelde opkomen; zo sterk, dat hij vreesde er op den duur geen weerstand aan te zullen kunnen bieden. In onze gesprekken kwam aan het licht, dat hij zich als kind altijd het zwarte schaap van de familie, een uitgestotene, had gevoeld, zodat hij zich destijds als verklaring had ingebeeld een "ondergeschoven kind" te zijn. Doordat de omstandigheden meebrachten, dat hij voor geen van zijn ouders enig respect gevoelde, was hij vaak opstandig en werd dientengevolge veel meer dan zijn broertjes bestraft. Vervuld van wraakgedachten over al het onrecht, dat hem werd aangedaan, kwam hij op de gedachte zich van het leven te beroven; door zijn ouders aldus met schuld te beladen, hen tevens van de zwaarte van het onrecht, dat zij hem aandeden, te overtuigen, zou hij dan over hen zegevieren. Het eigenaardige was nu, dat onze patiënt mij verteld had, dat hij een geluksgevoel deelachtig werd, wanneer hij zich zijn doodgaan levendig voorstelde, ofschoon de idee er dan niet meer te zullen zijn, hem bij doordenken verre van aangenaam was. Hij kon zich dit geluksgevoel moeilijk verklaren, maar het werd duidelijk toen wij de zoëven genoemde jeugdherinnering te horen hadden gekregen.

Natuurlijk hangt een dergelijke reactie op de jeugd-omstandigheden ook met de aangeboren constitutie samen. Het komt er immers niet alleen opaan onder welke omstandigheden een kind leeft, maar hoe hij ze "beleeft", en dit eerste belevens is in grote mate afhankelijk van de aangeboren disposities en reactieschema's. Iets daarvan kunnen wij bij het pasgeboren kind aan zijn reflexen leren kennen. Er zijn zui-gelingen, die spoedig met driftbuien en woede reageren, andere, die zich veel meer laten welgevallen. Dat ook thans nog de reacties van onze patiënt gemakkelijk een explosief karakter dragen, maakt het niet onwaarschijnlijk, dat hij een "explosieve aanleg" reeds bij de geboorte heeft medegekre-gen.

Een ander geval, waarin een jeugdbeleving een grote invloed op het leven heeft uitgeoefend, betreft een academisch

gevormde man, die wegens verslaving aan alcohol en wekamines in behandeling is gekomen. Gedurende een belangrijke periode van zijn leven werd hij door een bepaalde vorm van fetischisme beheerst. Hij ondervindt namelijk een sterke sexuele aantrekkingskracht van een gehandschoende vrouwenhand. Dit is zo sterk, dat een vrouw, die in zijn aanwezigheid haar handschoenen aantrekt, volgens zijn gevoelen iets schaamteloos doet, dus ongeveer zo als het de gewone mens zou voorkomen, wanneer een vrouw zich in het publiek zou ontkleden.

Ook hier weer is de eigenaardige instelling in verband met een jeugdbeleving te brengen. Onze patiënt had een heerszuchtige moeder, die voor haar kinderen geen tederheid voelde, maar uitsluitend een strenge discipline handhaafde. De beleving waar het in dit geval om gaat, was hetgeen eens op een dag gebeurde, toen onze patiënt als kleine jongen met zijn moeder wandelde en op een gegeven ogenblik met zijn vingertje door de opening van de handschoen de handpalm van zijn moeder streelde. Toen was het "alsof er een vonk tussen mijn moeder en mij oversloeg" weet de patiënt te vertellen. Uit dit verhaal menen wij af te mogen leiden, dat er toen tussen die twee bij uitzondering iets tederes aan de hand was, een erotische beleving plaats vond en nadien voor de jongen het erotische beleven voorgoed aan de handschoen gebonden was. De handschoen was "voorwaarde" voor het in volste intensiteit erotische beleven geworden.

In de hierboven beschreven gevallen werkte dus een jeugdbeleving op de manier van het door Freud classiek geworden "trauma". Door deze bijzonder sterke beleving wordt aan het gevoelsleven een bepaalde richting gegeven, die, onttrokken aan de correctie door het "gezond verstand" of de "common sense", tot een hoogst wonderlijk gedrag aanleiding kan geven.

Wij komen hier duidelijk op het terrein der "voorwaardelijke reflexen" terecht en constateren aan deze voorbeelden welk een taai leven deze kunnen hebben.

Ook wat deze standvastigheid betreft moeten wij met aangeboren verschillen rekening houden, zoals door Pavlov door middel van proeven op honden werd aangetoond.

Bij de voorwaardelijke reflex wordt fysiologisch a.h.w. een causaal verband gelegd tussen opeenvolgende gebeurtenissen. Het feit, dat het zien en tasten van een handschoen gevolgd werd door een toverachtig effect op de moeder (vrouw), maakt, dat de handschoen tot onafscheidelijk attriboot, tot "voorwaarde" van het erotisch beleven wordt verheven.

Ongetwijfeld besturen ook bij de "normale" mens jeugddrukken het latere gedrag, maar bij hen valt dit minder in

het oog, omdat speciaal het ongewone, abnormale. onze aandacht trekt en ons naar een verklaring doet zoeken. Bovendien heeft de normale mens zich waarschijnlijk uit zijn jeugdomstandigheden een soepeler en vrijere levenshouding geschapen, zich een groter gemeenschapsgevoel verworven, zodat hij beter in staat is mogelijk gevormde verkeerde "meningen" te corrigeren. De neurotische mens staat verder van de realiteit, kan zich daar moeilijker door laten doordringen en is sterker aan eenmaal gevormde gedragsregels gebonden; meer dan de "vrije" mens gelijkt hij op een automaat.

Dr.P.H. Ronge

VERTROUWEN.

Kinderen vergeten zo gemakkelijk en vergeven ook zo licht - denken wij. Inderdaad heeft dit aan de oppervlakte van ons dagelijks leven de schijn. Een geïrriteerde uitval, een tik, een bestraffing gepaard gaande met, van de zijde van het kind, een hevig huilen, een mokken, een koppige onbereikbaarheid, is na een uurtje weer vergeten. Een gezellig babbeltje dan of een extra lief gedrag duiden op berouw of vergeving. Maar is dat zo?

Het kind komt op de wereld en schenkt ons zo gauw al zijn lachje: het eerste blijmoedige contact. Het begint zijn omgeving te herkennen en het verwacht de herhaling van de reeds eerder ondervonden ervaringen, die het blijkbaar goed doen en het geeft daarvoor alles wat het heeft: zijn blijmoedig lachje. Een lachje eerst kenbaar aan een trekken van het mondje, een oplichten van de oogjes en later een lachen met heel het lijfje, een strekken van armpjes en beentjes, een zich geven - totaal.

Is er wel iets bekend, dat zich zo totaal geeft als een blijmoedig kindje?

Het is het vertrouwd worden met de steeds wederkerende dingen, dat het kindje zijn vreugde doet geven.

Dit vertrouwenwekkende, deze vorm van liefde, heeft het leven nodig voor zijn groei evenzeer als het de melk voor het lichaampje nodig heeft. Een babytje, dat niet lacht is vast en zeker ziek. Het ontbreekt het aan levenopbouwende stoffen - lichamenlijk of geestelijk, - en we weten, dat zulke kinderen achter raken in hun ontwikkeling.

Wij kunnen dus vaststellen, dat het kindje vertrouwen nodig heeft voor zijn groei en toch doen we later, als het kindje $1\frac{1}{2}$ tot $2\frac{1}{2}$ jaar wordt, zo veel, dat vertrouwen schaadt of zelfs breekt.

En dus doen we zoveel wat zijn groei afremt en in de weg staat.

Op welke wijze staat het in de weg ?

Als het kindje het harde ontmoet, het boze woord, het onvriendelijke verbod, doet het schrik ontstaan. Het krimpt ineem en het lachje, dat lachje is weg, maar op die plaats komt een ervaring van uitgestoten zijn en een afgescheiden zijn. Het is een ervaring van - "ik" - en "ik" staat alleen tegenover "alles".

Het is niet prettig in dit afgesloten zijn, in dit alleen-zijn, in deze eenzaamheid en het zoekt naar een verlossing daaruit. Het zoekt nu contact op een basis van verlost-willen- worden uit eenzaamheid, als één die vraagt, zoniet bedelt, in tegenstelling met het eerste, dat juist een antwoord is.

Het verbreken van het vertrouwen kan nog sterker zijn, het uitgestoten-zijn zo hevig, dat er alleen nog maar de ervaring van "ik" is, dat zich nu fel gaat handhaven. Het wordt een vesting, die haalt wat er te halen is en is direct tot een uitval bereid, als het maar meent in gevaar te zijn.

Twee vragen komen bij mij op.

Ten eerste zouden wij dit ook niet omgekeerd kunnen zien en dus zeggen: daar er zoveel felle "ik-handhaving" is, zal er dan ook niet veel vertrouwen verbroken moeten zijn ?

Ten tweede. Is het vermijdelijk om het vertrouwen te breken? Het antwoord op de laatste vraag moet ik helaas wel met neen beantwoorden, daar het zo afhankelijk is van de eigen afgesloten "ik-houding" der volwassenen. Maar waakzaam zijn en het vertrouwen niet willekeurig en grofweg schaden, is ons wel geboden.

Nooit zeggen: "Nou ja, dat vergeet het wel weer, het is nog zo klein", maar behoedzaam waken over het eerste blijmoedige geven, dat voor ons een zichtbaar bewijs zal zijn, dat we in de goede richting werken.

Hoeveel energie wordt er niet verbruikt voor de vele vormen van de "ik-handhaving", hoeveel zou er niet gebruikt kunnen worden voor de zich ontwikkelende intelligentie! Is dit niet, wat Adler bedoelde als hij zegt, dat er eigenlijk geen achterlijke kinderen bestaan, dat er òf zwakzinnige òf intelligente kinderen zijn ? Het zwakzinnige duidt op een lichamelijk gebrek, doch alle andere vormen van achterstand, domheid, onvermogen enz. zouden dan zijn: een zich terugtrekken in de vesting "ik".

We kunnen ons afvragen hoe wij het vertrouwen in het leven van het kind, de medemens, weer kunnen herstellen, m.a.w. de levensmoed aanwakkeren. Dit is niet zo eenvoudig, hoewel

we reeds vele wegen daartoe kennen, daar vóór het vernieuwde vertrouwen toch steeds de ervaring ligt van de verwonding.

L. Richard-Stuurman.

Uit andere bladen.

Linkshandigheid.

In het nummer van April 1953 van "Ons Gezin", het aardige geïllustreerde maandblad onder Redactie van de Comm. voor Huish. en Gezinsvoorlichting - ditmaal v.n.l. gewijd aan het moeilijke kind - maakt Dr Th.Hart de Ruyter een aantal opmerkingen over linkshandigheid. Na enkele voorbeelden, bespreking van de bij linkshandigen vaak optredende omkeringstendenz en van de wijze waarop het eerst nog dubbelhandige (ambidexter) kind al of niet tot een geslaagde omschakeling tot rechtshandigheid komt, eindigt hij met de waarschuwing: "Laten wij de gevaren van een kunstmatige verdringing van de linkshandigheid vooral niet onderschatten! Wij noemden reeds omkeringstendenz en stotteren; belangrijker zijn misschien nog de minder opvallende, maar minstens even storende dingen als algemene "onhandigheid", beven en onzekerheid van de hand, stoornissen in de coördinatie van oog, voet en hand (want vele linkshandigen zijn ook links-ogig en links-voetig!) en niet te vergeten de tempoverlangzaming, die het gevolg kan zijn van verdrongen linkshandigheid, en tot diep in de volwassenheid zijn onaangename gevolgen kan laten nawerken. Voor verdere gegevens wordt verwezen naar een serie artikelen van de Heer A. Tomneman in 't Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs 1943.

Hetzelfde nummer van "Ons Gezin" geeft nog een artikel over "kinderen die niet gaan spreken", waarbij verschillende vormen van echte en schijnbare doofheid besproken worden en een artikel over slechte concentratie.

J. Vinkenborg.

Mededelingen van het Secretariaat.

Het jaarlijks weekend te Amersfoort in de Internationale School voor Wijsbegeerte van de Ned. Werkgemeenschap voor I.P. zal gehouden worden op 29 en 30 Mei a.s. Het onderwerp, dat behandeld wordt is Groepstherapie. Sprekers hierover zijn de heren: Mr. G.W.Arendsen Hein, arts,
Dr. J.Bierer uit Londen en
G.H. van Asperen.

Nadere bijzonderheden verneemt men in "Amersfoortse Stemmen" en door een convocatie van het secretariaat.

In Zürich (Zw.) zal een Internationaal Congres plaats vinden van 21-24 Juli 1954. Het onderwerp is: "Transference in Psychotherapy". Als afgevaardigden voor onze Werkgemeenschap gaan daarheen: Dr.P.H. Ronge en G.H. van Asperen. Op 20 Maart zal Mr. G.W. Arendsen Hein voor de Werkgemeenschap in de Vrouwenclub te Amsterdam spreken over "Overdracht".

Adresveranderingen van leden en medewerkers(sters)
Mr.G.E.Kruseman, naar v.d.Veldestraat 9, Asd.-Z.
Mw.Klein Lebbink, naar Cliostraat 19'', Asd.-Z.
F.W.J.Marx, naar Michel Angelostraat 82'', Asd.-Z.
Mw.W.Steiner-Veth naar Frans v. Mierisstraat 134 Asd.-Z.
Als nieuwe medewerksters zijningeschreven:
Mw.C.Ypes-Camman m.maatsch.werkster, Reeweg 215, Dordrecht
Mw.M.Royen m.Montessorileidster, Piet Heinstraat 29, Delft.

Aanvulling Bibliotheek.

Ad 52: Alfred Adler. De zin des levens.
Bi.4 : Birnbaum Ferd: Die Seelischen Gefahren des Kindes.
Dr.16: Dreikurs Dr:Rud: Individualpsychologie.
Ny.I : Nykamp W.M. De kleuter in de gemeenschap.
Ny.2 a..... De kleuter en zijn omgeving.
Ny.3 b..... Gezin en kleuterschool
Ny.4 c Uitingsmogelijkheden in de kleuterschool.
Or.2 : Orgler Hertha. Alfred Adler en zijn werk.
Se.2 : Seif Dr Leonhard: Wege der Erziehungshilfe.
Ro:10: Ronge P.H. Psychische opbouw der persoonlijkheid.
Wa.2 : Way Lewis: Adler's Psychologie en Philosophie.
W. 2 : Westerman Holstyn Dr:A.J: Grondbegrippen der Psychoanalyse.

Tegen betaling van f 0.25 is een volledige catalogus te verkrijgen bij de bibliothecaresse: Mw.L.C.van Dijk, Vossiusstraat 51, Amsterdam-Z.

Bijeenkomsten in de Vrouwenclub te Amsterdam.

Op 2 Januari l.l. gaf Dir.Frida Essig uit Wenen ons een beeld van de werkwijze aan de school, die onder leiding staat van Prof.Oskar Spiel.

Een kort résumé zou aan de belangrijkheid van haar uiteenzetting te kort doen. Liever geven wij daarom in een volgend nummer een meer uitgebreid verslag.

Na de Jaarvergadering van 16 Januari l.l. werden twee films vertoond, ingeleid door Mw. W.M.Nijkamp. Beide films waren dermate interessant, dat wij er een kort overzicht over willen geven, in de hoop, dat de afwezigen opgewekt zullen worden deze films te gaan zien, wanneer zij daar op een andere wijze nog de kans toe krijgen.

MONIQUE

De eerste, een documentaire film, demonstreert hoe catastrophaal het ontbreken van de moeder of een permanent verzorgster is bij babies. We zien een tehuis voor dergelijke kinderen in Frankrijk, waarbij de film meer speciaal het licht doet vallen op het proces, dat het kind Monique doormaakt. Monique was 2 maanden toen haar moeder haar verliet, waarna ze gedurende 2 jaren in 6 verschillende inrichtingen was, zodat ze 2 jaar en 2 maanden was, toen ze in dit tehuis t midden van andere verlaten, heel jonge kinderen werd opgenomen. Met hun z.g. derwische bewegingen (zelftroost) maken deze kinderen de indruk van debiel, ja zelfs van imbeciel te zijn. Door gebrek aan vertrouwengevende bescherming door de moeder of een en dezelfde verzorgster in de daarvoor zo uiterst gevoelige periode (eerste 2 tot 6 maanden), hebben deze kleinen zich voor ieder contact afgesloten. De behandeling in dit tehuis bestaat daarin, dat naast een juiste verzorging de kinderen iedere dag of om de andere dag een uur lang steeds eenzelfde jonge vrouw om zich heen hebben, die heel behoedzaam tot toenadering tracht te komen, waarbij ze zodanig met een kind a.h.w. mee vibreert, dat ze onmiddellijk voelt als er enige weerstand is. Dan laat ze ogenblikkelijk af. Het kind blijft steeds vrij om zich terug te trekken. Daarentegen wordt iedere ontspannenheid dankbaar gebruikt om zo'n kindje in moederlijke koestering op te vangen, hetgeen in verschillende fazen en in toenemende mate zeer duidelijk blijkt en culmineert in het moment, waarop Monique, nadat ze een flesje melk nam en hieraan ging zuigen, heel voorzichtig door de verzorgster als een baby op schoot wordt gelegd, waarbij het kindje door oogcontact (voor het eerst wendt ze haar ogen niet af) een prille beleving van gemeenschapsgevoel krijgt. Nadat de behandeling in dit tehuis ongeveer een jaar geduurd

heeft, zien we Monique (en ook nog enige andere kinderen, die ons eerst in een eveneens desperate toestand verschenen) zich normaal bewegen, spelen en lachen.

HOSTILITY

Deze film, een speelfilm uit Amerika, toont ons de geschiedenis van een dochter van een ingenieur.

Het meisje is intelligent en uiterlijk gezien is Claire Scott dan ook "in het leven geslaagd", maar door de ervaringen in haar jeugd is haar persoonlijkheid niet tot ontwikkeling gekomen. Deze film laat zien de overschrijding van de belastbare grens door de ervaringen.

Het begin van de film toont ons Claire als kind van 4 jaar. Haar vader is voor zijn werk veel op reis en het kind begrijpt niet, waarom hij haar steeds in de steek moet laten; zij verwerkt dat heel slecht.

We zien een scène uit dit kinderleven, waarbij de moeder een brief van haar afwezige man ontvangt en, in het lezen daarvan geheel opgaande, de aanwezigheid van haar dochtertje totaal vergeet, waarbij dan het kind troost zoekt bij haar pop.

De vader komt tijdens een dienstreis door een ongeluk om en de moeder, die hierover wanhopig is, klemt zich aan het kind vast, dat emotioneel hiervan niet los komt.

Als Claire ongeveer 8 jaar oud is ontmoet de moeder een oppervlakkige bank-employé, die eigenlijk meer veiligheid en bescherming zoekt dan dat hij zelf te bieden heeft. We zien Claire spelen in een park, waar haar moeder ook is. Dan komt deze man er aan. De moeder en deze man hebben alleen oog voor elkaar en we zien aan haar houding, dat het kind zich verlaten voelt. De moeder trouwt. Claire is jaloers op de verhouding tussen deze twee en dat wordt nog erger als er een broertje komt. Het kind werd eerst te sterk aan de moeder gebonden en daarna te erg los gelaten.

Op een middag gaat ze het kleine broertje plagen, dat in een ledikantje ligt. De moeder komt en is natuurlijk erg boos op Claire. We zien haar daarna op haar duim zuigen, nagelbijten, snoepen e.d.

Tot overmaat van ramp wordt Claire naar een meisjesschool gestuurd boven haar stand. Ze is jaloers op deze meisjes, die voor haar onbereikbare voordelen genieten en met auto's naar school gebracht worden en Claire voelt zich eenzaam en buitengesloten.

Om tot toenadering te komen met een door haar geadoreerd menselijk wezen tracht Claire de opmerkzaamheid van haar lerares te vangen. Er zal voor een liefdadig doel de volgende dag een collecte op school gehouden worden en als haar stiefvader haar daarvoor maar een onnozel centje geeft, steelt ze geld uit moeders tas en stelt dit heel hoopvol aan de juffrouw op school ter hand, maar deze is gewoon vriendelijk en merkt niets. Ze probeert het op andere manieren. Thuis neemt ze stilletjes een groot stuk taart weg en pakt dit zorgvuldig voor de aangebeden juffrouw van school in. We zien haar hunkerend om een beetje liefde bij de lessenaar van de juffrouw staan als ze het stuk taart geeft, maar deze bedankt liefjes en .. vlak. Claire wacht nog bij het uitgaan in de klasse en als ook de juffrouw weggegaan is en zij langs de lessenaar van deze loopt, ligt daar het stuk taart nog, helemaal vergeten. Wij zien het kind in een huilbui uitbarsten. Dan neemt ze het besluit het weer op een andere manier te proberen, n.l. door de eerste van de klas te worden: eierzucht.

Het broertje, dat niet zo intelligent is als Claire, moet door haar met z'n huiswerk geholpen worden. Claire is agressief en heeft steeds afbrekende critiek.

We zien Claire, die nu eerste van de klas is, thuiskomen met een prachtig rapport. In de andere kamer zit moeder met een grote schaar vriendinnen op bezoek. Ze loopt op Claire toe, geeft haar wel even -heel vluchtig- een zoen maar holt direct met het rapport naar de andere kamer om haar eierzucht bot te vieren in het tonen van de prachtige cijfers die haar dochter gehaald heeft, terwijl Claire verder geen aandacht krijgt. Zij neemt dan weer haar toevlucht tot snoepen.

Claire is inmiddels een jongmeisje geworden. Er is een jongen, die toenadering zoekt en Claire zou ook dolgraag hierop ingaan, maar maakt desondanks een hatelijke opmerking over de das, die hij aan heeft. Ofschoon de jongen wel even pijnlijk getroffen is, spreekt hij toch af haar op te zullen bellen; hij doet het ook, maar het broertje geeft (expres) dit telefoontje niet door, waardoor Claire, die koortsachtig uitziet naar het telefoontje de zoveelste negatieve ervaring opdoet.

We zien dus, dat de verhouding tussen haar en het broertje niet goed is.

Het huwelijk van de ouders is ook niet zo ideaal. Ze worden in elkaar teleurgesteld. De vrouw wordt nonchalant en vergeet het eten op tijd klaar te maken; de man neemt zijn vlucht in veel slapen. We zien een ontbijtscène, waarbij de vrouw slecht is gekleed; de man moet zelf z'n thee inschenken wat hij heel

stuntelig doet. Hij mist de bus, komt te laat op kantoor en ontleedt zijn opgekropte woede op een ondergeschikte.

Claire is intussen zover, dat ze colleges volgt. Men ziet wel dat ze intelligent is en ze wordt er toe gebracht meisjes te helpen bij hun studie, maar in haar hart blijft ze eenzaam.

Later krijgt ze een goede zelfstandige baan bij een uitgever en bewoont een modern flatje. We zien haar als goed gekleedde jonge vrouw, maar het eind van de film laat zien, dat er iets aan ontbreekt, waardoor ze niet gelukkig is.

Ze gaat dan naar een psychiater, die laat zien hoe deze moeilijkheden voorkomen hadden kunnen worden, maar haar toch nog kan helpen om tot een zekere ontplooiing van haar persoonlijkheid te komen.

SPROKKELHOUT.

Phyllis Bottome laat in haar boek "In de Smeltkroes" de hoofdpersoon, een dokter, zeggen:

"Adler placht te zeggen: "Wreedheid is een brug naar de dood" en lange tijd wist ik niet, wat hij daarmee bedoelde - tot ik een man door de nazi's gemarteld zag worden. De gemartelde keek zo beschaamd - niet omdat hij iets had gedaan, want hij was geheel onschuldig, maar omdat een ander mens hem zo maar uit wreedheid pijn wilde doen. Honden en kinderen hebben dezelfde blik van medelijden in hun ogen, wanneer anderen in hun bijzijn gepijnigd worden - misschien om dezelfde reden. Zij lijden voor degene, die martelt en die niet in staat is voor hen te lijden.

Ik denk nu, dat Adler bedoelde, dat een mens door iedere wrede daad, die hij begaat - misschien door een wreed woord, dat hij zegt - verder van het vasteland der menselijke gemeenschap afraakt en dichter bij het eenzame eiland van de haat komt. Een mens wordt telkens, wanneer hij de brug der wreedheid overgaat, een beetje onmenselijkt, totdat nog slechts het dier in hem leeft".